

Førsteamanuensis dr. juris Jens Petter Berg
Høgskolen i Oslo og Akershus, fakultet for samfunnsfag
Institutt for offentlig administrasjon og velferdsfag

tlf. 22 45 36 63, mob. 414 78 669
e-post Jens.Petter.Berg@hioa.no
Oslo, 5. september 2013

Dekan Dag Jenssen
Direktør Marja Lundell
Høgskolen i Oslo og Akershus, fakultet for samfunnsfag

Sensurordningen som er utbredt på fakultetet, med bare én sensor på hvert emne, supplert med ekstern sensur av ca. 25 % av besvarelsene, er i all hovedsak i strid med HiOAs egen eksamensforskrift og retningslinjene til denne, som «normalt» krever to sensorer. Foretatt sensur gjennom flere år kan følgelig hevdes å være ugyldig, iallfall overfor studenter som bare har blitt sensurert av én sensor – ekstraordinær sak til IDF-møtet mandag 9. september

Som bebudet tidligere i ettermiddag i epost om saker på det kommende IDF-møtet, tar jeg her opp en sak som i alvorsgrad gjør «Belsom-saken» helt ubetydelig. Som angitt i overskriften har jeg i løpet av gårdsdagen og i dag nærmest ved slump funnet ut at en sensurordning med bare én sensor, vanligvis emneansvarlig lærer, supplert av ekstern sensor på 25 % av besvarelsene samt ved tvil om eksamen er bestått, kan hevdes å være i strid med både Forskrift 26.6.2012 nr. 718 om studier og eksamen ved HiOA, fastsatt av KD, § 7-1(2) og (3)¹, og «Retningslinjer for oppnevning og bruk av sensorer», fastsatt 13.6.2013 av Studieutvalget ved HiOA med hjemmel i nevnte forskrift § 7-1(5).² En slik «én og en kvart-sensurordning» praktiseres på alle emner her på IOAV bortsett fra ved sensur av bachelor- og masteravhandlinger og ved klagesensur, og en rask sjekk med kolleger på barnevern- og sosionomstudiet viser at ordningen i en viss utstrekning synes å bli praktisert på ISF. Begrunnelsen for sensurordningen er hovedsakelig økonomisk, sparemotivet i kombinasjonen med at sensurordningen anses for å være tilstrekkelig betryggende er bakgrunnen.

I fortsettelsen skal jeg utdype nærmere min begrunnelse for standpunktet om at «én og en kvart-sensurordningen» neppe har tilstrekkelig forankring i sensurreglene ved HiOA, trass i at UH-loven på visse vilkår tillater en slik ordning. Til slutt vil jeg angi de handlingsalternativer HiOA har for å rydde av veien den tvil som kan reises om sensurens lovlighet.

1 UH-lovens krav til en lovlig sensurordning

Universitets- og høyskoleloven 1.4.2005 nr. 15 stiller i § 3-9 ikke krav til at det skal være to sensorer annet enn «ved bedømmelse av kandidatens selvstendige arbeid i høyere grad», se bestemmelsens andre avsnitt siste setning. Ut fra det Jan Fridthjof Bernt skriver i note 7 til denne bestemmelsen i sin kommentarbok til UH-loven fra 2006 på s. 65, var det ved en lovendring allerede i 2002 at den «tradisjonelle vektleggingen av studentenes rettssikkerhet som et dominerende hensyn ved sensuren har måttet vike for behovet for mindre ressurskrevende vurderingsformer som kan knyttes tettere til den løpende undervisningen». Men § 3-9(1) oppstiller i første setning det krav at universiteter og høyskoler «skal sørge for at kandidatens kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert *på en upartisk og faglig betryggende måte*» (min kursivering). Som vi skal se i fortsettelsen er spørsmålet om lovligheten til «én og en kvart-sensurordningen» uløselig knyttet til hvordan denne kursiverte formuleringen tolkes.

¹ Se <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?ltdoc=/for/ff-20120626-0718.html>

² Se <http://www.hioa.no/Studier/Lov-og-regelverk/Retningslinjer-for-oppnevning-og-bruk-av-sensorer>

2 Eksamensforskriftens og Sensurretningslinjenes bestemmelser om antall sensorer

HiOAs eksamensforskrift har i § 7-1 følgende bestemmelser om sensurordningen som er av interesse her:

- (2) Det skal være knyttet ekstern sensor til alle eksamener i henhold til retningslinjer for oppnevning og bruk av sensor.
- (3) Bruk av sensor skal gå fram av emnebeskrivelse i programplanen. Det skal normalt benyttes to sensorer ved muntlig og skriftlig eksamen.
- (4) ...
- (5) Studieutvalget ved Høgskolen i Oslo og Akershus fastsetter retningslinjer for oppnevning og bruk av sensor.

Sensurretningslinjene (merk at de gamle retningslinjene fra 2010 fortsatt ligger ute på våre nettsider, sjøl om innholdet e.m.m. ikke er vesentlig forskjellig) har i avsnitt 2.1 en gjengivelse av situasjonene hvor det etter UH-loven er et udispensabelt krav til to sensorer. Deretter, i avsnitt 2.2 som har overskriften «Krav til eksamenssensorer i forskrift om studier og eksamen ved HiOA», står det følgende:

Hovedregelen

Hovedregelen er at det skal være to eksamenssensorer ved muntlig og skriftlig eksamen, jf. forskrift om studier og eksamen ved Høgskolen i Oslo og Akershus § 7-1 tredje ledd. Med dette menes at det skal være to eksamenssensorer ved eksamen eller prøve der resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for vedkommende studium. Det kan enten være to interne eksamenssensorer, en intern eksamenssensor og en ekstern eksamenssensor eller to eksterne eksamenssensorer.

Unntak

Kravet til to eksamenssensorer er ikke ment som et absolutt krav, jf. «normalt», men det bør ikke gjøres unntak om det er stor grad av skjønnsutøvelse i vurdering av besvarelsene. I vurderingen av om det er forsvarlig å gjøre unntak fra hovedregelen kan det legges vekt på følgende forhold (listen er ikke uttømmende):

- Om det er en eksamen med absolutte svar eller det sensureres etter en på forhånd fastsatt fasit.
- Om vurderingen lar seg etterprøve.

Bruk av sensor i emneplanen

Beskrivelse av bruk av sensor skal framgå av emnebeskrivelse i programplanen, jf. forskriften § 7-1 tredje ledd. Det må derfor vurderes i forbindelse med utarbeidelsen av emneplanen om det for den aktuelle eksamen kan benyttes én sensor.

Etter mitt syn kan det hevdes at Retningslinjenes utpensling av Eksamensforskriften *ikke* godtar at det er færre enn to sensorer ved sensuren av noen av emnene i IOAVs fagportefølje. Jeg viser da til hovedkriteriet «stor grad av skjønnsutøvelse» foran, slik dette kriteriet utdypes i det første kulepunktet. Jussemnene jeg sjøl har emneansvaret for er typiske eksempler på emner hvor det etter retningslinjene kan hevdes å burde ha vært to sensorer. I dagens rettsvitenskap i Norge har det lenge

vært brei enighet om at rettsspørsmål basalt dreier seg om argumentasjon for standpunkter til rettsspørsmål. Ved vurderingen av studenters prestasjon til skoleeksamen, er denne tilnærmingen helt enerådende. Kandidatens argumentasjon for sitt standpunkt er det sentrale kvalitetskriteriet – hva vedkommende konkluderer med er uinteressant.

3 Hva sier lovforarbeidene om tolkingen av kravene i UHL § 3-9 om at sensuren skal skje på en faglig betryggende måte?

Av Jan Fridthjof Bernts merknader (note 244) til UH-loven § 3-9 i Rettsdata (a jour per 21.11.2012), framgår det at kravet om at sensuren skulle skje på en betryggende måte kom inn allerede i UH-loven 1995 § 50 som en gjentakelse av § 51 i Universitetsloven 1989. I note 434 til den opphevede § 50 skreiv den samme Bernt (fortsett i Rettsdata) at «Sensur med medvirkning av kvalifiserte eksterne sensorer er en viktig form for kvalitetssikring av det enkelte fag og studium. (Jf. NOU 1993: 24 s. 184.)» NOUen Bernt viste til, ble ledet av ham sjøl, og munnet altså ut i 1995-loven.

Jeg avstår i denne omgang fra å utbrodere nærmere hva som ut fra forarbeidene og ev. uttalelser fra departementet måtte være en dekkende tolkning av formuleringen «på en faglig betryggende måte». Etter min oppfatning må man kunne legge avgjørende vekt på at UH-loven 1995 i 2002 ble endret slik at det absolutte kravet om to sensorer ble fjernet, jf. redegjørelsen i pkt. 1 foran. Følgelig kan et initiativ fra HiOA overfor KD til å få endret Eksamensforskriften slik at kravet til sensorer svekkes, på nærmere betingelser godtas som forenlig med UH-loven. Men bør vi ta et slikt initiativ? Det svarer jeg på i pkt 4 nedenfor.

4 Hvilke handlingsalternativer har HiOA i forhold til den etablerte tolkingsuklarheten?

Etter min mening er den mest betryggende løsningen å innskjerpe at det som den alt overveiende regel skal være to sensorer på alle emner som vurderes gjennom skoleeksamen. Dette standpunktet er overensstemmende med en forsvarlig tolkning av HiOAs Sensurretningslinjer, pkt. 2.2.

Alle institutter må i sine budsjetter få tilført midler til å iverksette disse retningslinjene, og denne innskjerpingen bør skje med øyeblikkelig virkning.

Jeg har mer enn 25 års sammenhengende erfaring som (hovedsakelig ekstern) sensor ved Det juridiske fakultet i Oslo, og er dermed en av landets mest erfarne sensorer på UH-nivå. Det er min klare oppfatning at to sensorer bør være normalordningen på HiOA, på samme måte som på Det juridiske fakultet, nettopp for å sikre at sensuren skjer på en faglig betryggende måte. Når én av sensorene uriktig bedømmer kandidaten for strengt eller for mildt, vil den andre sensoren statistisk sett nesten alltid ha en annen vurdering, slik at sensorene i samarbeid kommer fram til et riktigere sensurresultat. Også der hvor den ene sensoren systematisk er strengere eller mildere enn den andre, vil en ordning med to sensorer bidra til å reparere feilsensur. Den utbredte «**én og en kvart-sensorordningen**» kan i heldigste fall avverge sistnevnte feiltype (systematisk feilsensur), men vil bare tilfeldig kunne avverge førstnevnte feiltype.

Hvis den utslagsgivende oppfatningen på HiOA er at to sensorer blir en for kostbar vurderingsordning, må man heller ta diskusjonen om man i noen utstrekning skal droppe skoleeksamen, og erstatte eksamenen med f.eks. oppmøtekrav, arbeidskrav eller mappevurdering.

Avslutningsvis understreker jeg at dette notatet er skrevet med sikte på å være et underlagsdokument for den videre beslutningsprosessen på HiOA. Hadde jeg vært advokat for en misfornøyd student, ville jeg uttrykt meg atskillig krassere om lovligheten av sensur uten to sensorer!

Oslo, 5. september 2013 Jens Petter Berg